

Brusel 18. března 2019
(OR. en)

6337/19

COHOM 20
CFSP/PESC 119
CONUN 13
DEVGEN 25
FREMP 19

VÝSLEDEK JEDNÁNÍ

Odesílatel: Generální sekretariát Rady

Datum: 18. března 2019

Příjemce: Delegace

Č. předchozího
dokumentu: 6118/19

Předmět: Obecné zásady EU v oblasti lidských práv – zajištění nediskriminace
v rámci vnější činnosti

Delegace naleznou v příloze obecné zásady EU v oblasti lidských práv – zajištění nediskriminace v rámci vnější činnosti, které přijala Rada na 3 681. zasedání konaném dne 18. března 2019.

Obecné zásady EU v oblasti lidských práv – zajištění nediskriminace v rámci vnější činnosti

Obsah

1. Co je diskriminace?	5
1.1 Koncepty nediskriminace	8
2. Jak bojovat proti diskriminaci – předcházení diskriminaci a její zákaz	12
3. Operativní pokyny	18
3.1 Řešení diskriminace prostřednictvím dvoustranné spolupráce a dialogu	20
3.2 Řešení diskriminace prostřednictvím rozvojové spolupráce a humanitární pomoci EU	25
3.3 Řešení diskriminace prostřednictvím mnohostranné spolupráce	29
3.4 Řešení diskriminace prostřednictvím podpory úsilí občanské společnosti	31
4. Návazná opatření a přezkum obecných zásad EU v oblasti lidských práv týkajících se nediskriminace	33
PŘÍLOHA I: Mezinárodní nástroje v oblasti lidských práv, mezinárodní nástroje v oblasti práce (organizace MOP) a nástroje humanitárního práva obzvláště významné pro odstranění diskriminace	34
PŘÍLOHA II: Další informace: internetové stránky EU, jejích orgánů a agentur a mezinárodních a regionálních organizací	36

Úvod

Zákaz diskriminace je jednou z nejdůležitějších zásad mezinárodních právních předpisů v oblasti lidských práv. Od přijetí Všeobecné deklarace lidských práv v Paříži v roce 1948 byla tato zásada dále zdůrazňována v nástrojích v oblasti lidských práv, které byly vypracovávány a začleňovány do vnitrostátního práva většiny zemí světa. V zakládajících smlouvách Evropské unie¹, v Listině základních práv Evropské unie² a v Evropské úmluvě o lidských právech představuje zákaz diskriminace klíčovou zásadu.

Navzdory tomu, že je v mezinárodních právních předpisech v oblasti lidských práv jasně stanoven zákaz diskriminace, miliony lidí nadále čelí diskriminaci, která jim brání v tom, aby plně požívali svých lidských práv a dosahovali svého plného potenciálu jakožto rovnoprávní a aktivní členové společnosti. Diskriminace může vést ke společenským nepokojům, násilí, konfliktům a nucenému vysídlení. Vedle dramatických dopadů na lidi má diskriminace ohromné dopady i na ekonomiku v podobě chudoby a ztráty příležitostí, a to nejen pokud jde o jednotlivce a jejich rodiny, ale o celé společnosti. Jelikož zákaz diskriminace je klíčovou zásadou, na níž je Evropská unie (EU) vybudována, je EU pevně odhodlána bojovat proti všem formám diskriminace na vlastním území i na celém světě.

---

¹ Citace ze Smlouvy o Evropské unii (SEU) a Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU):
a) *článek 2 SEU*: Unie je založena na **hodnotách úcty k lidské důstojnosti**, svobody, demokracie, **rovnosti**, právního státu a dodržování lidských práv, **včetně práv příslušníků menšin**. Tyto hodnoty jsou společné členským státům žijícím ve společnosti vyznačující se pluralismem, **nepřípustností diskriminace**, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů. b) *článek 3 odst. 3 SEU*. Unie vytváří vnitřní trh. Usiluje o udržitelný rozvoj Evropy, založený na vyváženém hospodářském růstu a na cenové stabilitě, vysoce konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství směřujícím k plné zaměstnanosti a společenskému pokroku a na vysokém stupni ochrany a zlepšování kvality životního prostředí. Podporuje vědecký a technický pokrok. **Bojuje proti sociálnímu vyloučení a diskriminaci, podporuje sociální spravedlnost a ochranu, rovnost žen a mužů, mezigenerační solidaritu a ochranu práv dítěte.** Podporuje hospodářskou, sociální a územní soudržnost a solidaritu mezi členskými státy. Respektuje svou bohatou kulturní a jazykovou rozmanitost a dbá na zachování a rozvoj evropského kulturního dědictví. c) *článek 10 SFEU*: Při vymezování a provádění svých politik a činností se Unie zaměřuje na boj proti jakékoliv diskriminaci na základě pohlaví, rasy nebo etnického původu, náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace.

² Listina se vztahuje na všechny členské státy EU při uplatňování práva EU a na všechny orgány a instituce při všech jejich činnostech.

Boj proti všem formám diskriminace je definován jako priorita EU rovněž ve strategickém rámci EU pro lidská práva a demokracii z roku 2012³. Akční plán EU na období 2015–2019 stanovil vypracování nástrojů EU v oblasti nediskriminace.

Tyto obecné zásady EU v oblasti lidských práv týkající se nediskriminace vycházejí z akčního plánu EU pro lidská práva a demokracii a zároveň doplňují operační nástroje Evropské komise pro rozvojovou spolupráci v kontextu „přístupu EU k rozvojové spolupráci založeného na právech, zahrnujícího všechna lidská práva“ (přístup založený na právech).

Boj proti diskriminaci je také průřezovým cílem. V tomto ohledu je příkladem všeobecný systém preferencí EU (systém GSP). Poskytuje jednostranné obchodní výhody zranitelným rozvojovým zemím, včetně nejméně rozvinutých zemí, které mají téměř plný přístup na trh EU v rámci režimu „Vše kromě zbraní“. Podle nařízení EU o systému GSP musí být dodržovány klíčové zásady stanovené v základních mezinárodních úmluvách o lidských právech a pracovních právech. K nim patří Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (1965), Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (1979) a Úmluva o diskriminaci v zaměstnání a povolání, č. 111 (1958). Od zemí, které využívají zvláštní pobídkový režim pro udržitelný rozvoj a řádnou správu věcí veřejných („GSP+“), se požaduje ještě více: musí ratifikovat a uplatňovat 27 mezinárodních úmluv, včetně úmluv o lidských a pracovních právech, životním prostředí a řádné správě věcí veřejných. Uplatňování těchto závazků EU monitoruje.⁴

Obecné zásady EU týkající se nediskriminace mají doplňovat a posilovat další obecné zásady EU v oblasti lidských práv⁵ s cílem:

- zvýšit účinnost boje EU proti diskriminaci z jakýchkoli důvodů,
- lépe zviditelnit hodnoty a činnosti EU v boji proti diskriminaci a zlepšit informovanost o nich.

---

³ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11855-2012-INIT/cs/pdf>

⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 978/2012 o všeobecném systému preferencí, včetně přílohy VIII o základních úmluvách OSN a MOP o lidských a pracovních právech.

⁵ Všechny obecné zásady EU v oblasti lidských práv viz https://eeas.europa.eu/topics/human-rights-democracy/6987/eu-human-rights-guidelines_en.

Obecné zásady v oblasti lidských práv týkající se nediskriminace poskytují koncepční a operativní pokyny pro politiku EU v oblasti lidských práv ve vnější činnosti. Vycházejí z unijních a mezinárodních standardů a norem v oblasti lidských práv týkajících se zákazu diskriminace a prosazování nediskriminace a vysvětlují je. Rovněž určují jasné politické linie, které mají orgány a úředníci EU a členské státy EU uplatňovat při spolupráci a kontaktech se třetími zeměmi, mezinárodními organizacemi a organizacemi občanské společnosti.

1. Co je diskriminace?

Diskriminace je definována jako jakékoli rozdílné zacházení s osobou či skupinou osob na základě zakázaného důvodu, jež nemá žádné objektivní a rozumné zdůvodnění.⁶ Zakázané důvody jsou definovány v mezinárodních právních předpisech v oblasti lidských práv. Důvody vyjmenované v níže uvedeném seznamu jsou převzaty ze Všeobecné deklarace lidských práv (UHDR – článek 2), z Úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace, Evropské úmluvy o lidských právech a jejího protokolu č. 12, z Listiny základních práv Evropské unie, Úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 98 o právu organizovat se a kolektivně vyjednávat⁷, jakož i ze čtyř ženevských úmluv a jejich dvou dodatkových protokolů⁸.

---

⁶ Viz Všeobecné politické doporučení Evropské komise proti rasismu a nesnášenlivosti (ECRI) č. 7 odst. 1 písm. b).

⁷ Článek 1 Úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 98: „Pracovníci budou požívat přiměřené ochrany proti všem projevům diskriminace směřujícím k ohrožení odborové svobody“

⁸ Ženevská úmluva (I) o raněných a nemocných příslušnících ozbrojených sil v poli, 1949, Ženevská úmluva (II) o raněných, nemocných a trosečnících ozbrojených sil na moři, 1949, Ženevská úmluva (III) o válečných zajatcích, 1949, Ženevská úmluva (IV) o civilních osobách, 1949. Dodatkový protokol (I) o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů a Dodatkový protokol (II) o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter. Ty tvoří jádro mezinárodního humanitárního práva

Zakázané důvody diskriminace uvedené v závazných mezinárodních nástrojích v oblasti lidských práv, mezinárodních nástrojích v oblasti práce, nástrojích mezinárodního humanitárního práva a v Listině základních práv Evropské unie

Věk

Narození nebo jiný status

Barva pleti

Původ

Postižení

Genetický rys

Jazyk

Příslušnost k národnostní menšině

Členství v odborech

Národnostní, etnický nebo sociální původ

Politický nebo jiný názor

Majetkové poměry (ekonomické postavení)

Rasa

Náboženské vyznání nebo přesvědčení

Pohlaví

Sexuální orientace

Jiný status / jakákoli další podobná kritéria

Úvahy vztahující se k důvodům

„Jiný status / jakákoli další podobná kritéria“:

Položka „jiný status“ v mezinárodních nástrojích v oblasti lidských prav (nebo položka „jakákoli další podobná kritéria“ v mezinárodním humanitárním právu) uvedená na konci seznamu zakázaných důvodů znamená, že seznam zakázaných důvodů diskriminace je pouze demonstrativní, čímž se podtrhuje, že lidská práva se týkají všech lidských bytostí / každého bez jakéhokoli rozlišování⁹.

„Rasa“: Je třeba uvést, že výraz „rasa“ se v těchto obecných zásadách používá a interpretuje v souladu s mezinárodními a unijními právními předpisy v oblasti lidských práv, což neznamená, že jsou akceptovány teorie, které se pokoušejí určit existenci různých lidských ras¹⁰.

„Původ“: Tento výraz se často používá namísto výrazu „rasa“. Avšak „původ“ *neodkazuje pouze na „rasu“ a má význam a využití, které doplňuje ostatní zakázané důvody diskriminace. Výbor¹¹ rovněž prohlašuje, že diskriminace na základě „původu“ zahrnuje i diskriminaci vůči členům komunit na základě forem sociální stratifikace, jako jsou kastovní systémy a obdobné systémy využívající dědičný status.*

---

⁹ Jako příklady důvodů uvedených pod pojmem „jiný status“ se odkazuje na rozsudky Evropského soudu pro lidská práva, který stanovil, že diskriminace, mimo jiné, z důvodu, že osoba je HIV pozitivní (Kiyutin v. Rusko, žádost č. 2700/10), nelegitimnosti (nemanželský původ) (Mazurek v. Francie, žádost č. 34406/97), sexuální orientace a genderové identity (Identoba a další v. Gruzie, žádost č. 73235/12), zdravotního stavu (Novruk a další v. Rusko, žádost no.31039/11) a zdravotních potíží G.N a další v. Itálie, žádost č. 43134/05) je zakázána podle článku 14 (Zákaz diskriminace) Evropské úmluvy o lidských právech.

¹⁰ Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ: „Evropská unie odmítá všechny teorie, které se pokoušejí určit existenci rozdílných lidských ras. Používání výrazu „rasový původ“ v této směrnici neznamená akceptování takových teorií“.

¹¹ Všeobecné doporučení č. 29 Výboru OSN pro odstranění rasové diskriminace

„**Postižení**“: Podle Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením¹² patří mezi osoby se zdravotním postižením osoby mající dlouhodobé tělesné, duševní, mentální nebo smyslové postižení, které ve spojení s různými překážkami¹³ může bránit jejich plnému a účinnému zapojení do společnosti na rovnoprávném základě s ostatními.

1.1 Koncepty nediskriminace

Diskriminace de jure a de facto

V právních a politických textech se rozlišuje mezi diskriminací de jure a de facto. K diskriminaci de jure dochází tehdy, když stávající právní předpisy a politiky jsou samy o sobě diskriminační nebo diskriminaci umožňují, zatímco k diskriminaci de facto dochází, když právní předpisy či politika samy o sobě diskriminační nejsou, ale jejich uplatňování a vymáhání mají diskriminační dopad¹⁴.

---

¹² Mějme na paměti, že EU je smluvní stranou Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením.

¹³ Pokud jde o „různé překážky“, je třeba za jeden z předpokladů požívání všech lidských práv a základních svobod osobami se zdravotním postižením považovat přístupnost. Viz rovněž obecná připomínka č. 6 (2018) Výboru pro odstranění rasové diskriminace týkající se rovnosti a nediskriminace (dokument CRPD/c/GC/6).

¹⁴ Pracovní skupina Rady pro lidská práva pro otázky diskriminace žen v právních předpisech a v praxi popisuje tyto dva typy diskriminace (v tomto případě vůči k ženám) takto:
Diskriminace může být de jure, pokud znění právních předpisů nebo politika obsahují diskriminační ustanovení, nebo de facto, pokud právní předpisy nebo politika samy o sobě diskriminační nejsou, ale jejich uplatňování a vymáhání mají na ženy negativní dopad. Diskriminace de facto může být rovněž důsledkem obecnější praxe, jako je například kultura, tradice a stereotypy upírající ženám plnou rovnost a požívání práv. K diskriminaci de facto mohou rovněž přispívat dlouhodobé historické a strukturální nerovnosti, jimž jsou v mnoha případech vystaveny například menšinové skupiny.

Přímá a nepřímá diskriminace

Podle směrnic EU o zákazu diskriminace¹⁵ se „přímou diskriminací“ rozumí případ, kdy je s jednou osobou zacházeno z důvodu rasy a etnického původu méně příznivým způsobem, než je, bylo nebo by bylo s jinou osobou ve srovnatelné situaci. „Nepřímou diskriminací“ se rozumí případ, kdy by v důsledku navenek neutrálního ustanovení, kritéria nebo zvyklosti byly znevýhodněny osoby určité rasy nebo etnického původu v porovnání s jinými osobami, ledaže uvedený předpis, kritérium nebo zvyklost je objektivně odůvodněn legitimním cílem a ledaže prostředky k dosažení tohoto cíle jsou přiměřené a nezbytné¹⁶. Ačkoli výše uvedené příklady se týkají důvodů souvisejících s rasovým a etnickým původem, je třeba zdůraznit, že k přímé a nepřímé diskriminaci může dojít z jakéhokoliv důvodu.

Strukturální diskriminace¹⁷

Přímá a nepřímá diskriminace se někdy doplňuje pojmy „strukturální diskriminace“, „institucionální diskriminace“ nebo „systémová diskriminace“. Tyto pojmy se používají pro popis vyloučení a diskriminace, jimž jsou vystaveny celé skupiny osob, pro něž platí stejné charakteristiky nebo důvody diskriminace. „Strukturální diskriminace“ odkazuje na pravidla, normy, běžnou praxi, vzorce postojů a chování v institucích a dalších společenských strukturách, které skupinám či jednotlivcům vědomě či nevědomě ztěžují přístup ke stejným právům a příležitostem, jaké mají jiní, a které u nich přispívají k méně příznivým výsledkům, než má většina populace¹⁸.

---

¹⁵ Použitý příklad je převzatý ze směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ.

¹⁶ Viz rovněž obecnou připomínku č. 20 Výboru pro hospodářská, sociální a kulturní práva (Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech): K přímé diskriminaci dochází tehdy, kdy je s nějakou osobou z důvodu souvisejícího se zakázaným důvodem zacházeno méně příznivým způsobem než s jinou osobou v podobné situaci. O nepřímou diskriminaci se jedná v případech, kdy se právní předpisy, politiky nebo praxe na první pohled jeví jako neutrální, ale mají nepřiměřený dopad na výkon práv v souvislosti se zakázanými důvody diskriminace.

¹⁷ Je třeba poznamenat, že podle mezinárodního práva nebo práva EU neexistuje dohodnutá definice pojmu „strukturální diskriminace“ nebo „diskriminace z důvodu vztahu s jinou osobou a na základě předpokladu“.

¹⁸ Revidované Všeobecné politické doporučení Evropské komise proti rasismu a nesnášenlivosti (ECRI) č. 2 (odst. 20) <http://ombudsman.hr/attachments/article/1283/REC-02rev-2018-006-ENG.pdf>.

Diskriminace z důvodu vztahu s jinou osobou a na základě předpokladu¹⁹.

Tento typ diskriminace se často nazývá asociativní diskriminace, protože oběť je diskriminována pro svůj vztah s jinou osobou či jinými osobami, proti níž (nimž) jsou hlavně směřovány předsudky diskriminující osoby. K asociativní diskriminaci může docházet v souvislosti s mnoha různými důvody, včetně zdravotního postižení, a koncepčně souvisí s „důvodem vztahu s jinou osobou“. S konceptem diskriminace z důvodu vztahu s jinou osobou úzce souvisí diskriminace na základě předpokladu. V takovém případě je oběť diskriminována, protože se o ní předpokládá, že je osobou nebo součástí skupiny, vůči níž má diskriminující osoba předsudky.

Diskriminační profilování

Ačkoli podle mezinárodního práva nebo práva EU neexistuje dohodnutá definice tohoto pojmu, je „diskriminační profilování“ popsáno jako podezírání nějaké osoby či zaměřování se na ni, například v kontextu bezpečnosti a prosazování práva, spíše na základě stereotypů spojených se zakázanými důvody diskriminace než na základě individuálního podezření²⁰.

V posledních letech je věnována stále větší pozornost předcházení diskriminačnímu rasovému či etnickému profilování v odvětví bezpečnosti a prosazování práva, jakož i v oblasti hranic a imigrace. Příslušníci bezpečnostních složek a donucovacích orgánů mají jakožto státní činitelé přísnou povinnost vykonávat svoji práci v naprostém souladu s lidskými právy a právními předpisy zakazujícími diskriminaci.

---

¹⁹ Viz poznámka pod čarou 17.

²⁰ Agentura EU pro základní práva (FRA) vypracovala příručku zaměřenou na zlepšení účinnosti policejní práce a porozumění a předcházení diskriminačnímu etnickému profilování <http://fra.europa.eu/en/tags/ethnic-profiling>. Zákaz diskriminace neznamená, že osobní charakteristiku nelze použít jako legitimní faktory pro profilování v souvislosti s vyšetřováním trestných činů nebo hraničních kontrol (viz oddíl 2.4 příručky agentury FRA). Musí však existovat oprávněné důvody pro podezření na základě jiných informací, než jsou chráněné důvody.

Vícenásobná diskriminace

Osoby mohou být diskriminovány z více důvodů. Směrnice o rovnosti v zaměstnání²¹ a výše uvedená směrnice o rasové rovnosti²² na vícenásobnou diskriminaci konkrétně odkazují. Mezi nástroji Organizace spojených národů v oblasti lidských práv je jediným nástrojem v oblasti lidských práv, který se na vícenásobnou diskriminaci odkazuje, Úmluva o právech osob se zdravotním postižením:

vyjadřující znepokojení nad obtížnými podmínkami osob se zdravotním postižením, které jsou vystavovány mnohonásobným a závažným formám diskriminace na základě rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického, domorodého nebo sociálního původu, majetku, rodu, věku nebo jiného postavení ²³.

Vícenásobná diskriminace souvisí s konceptem „prolínající se diskriminace“, k níž dochází v situaci, kdy na sebe současně vzájemně působí několik důvodů tak, že se stávají neoddělitelnými a jejich kombinace je novým důvodem k diskriminaci.

Nediskriminace a rovnost se doplňují

Zásady nediskriminace a rovnosti se často popisují jakožto doplňující se zásady a vycházejí z článku 1 Všeobecné deklarace lidských práv, v němž se stanoví, že všichni lidé se rodí svobodní a sobě **rovní** co do důstojnosti a práv, a z článku 2, v němž se stanoví, že každý má všechna práva a všechny svobody, stanovené „touto deklarací“, bez jakéhokoli rozlišování. Účelem výše uvedené směrnice EU o rovnosti v zaměstnání a směrnice EU o rasové rovnosti je „stanovit rámec pro boj s diskriminací na základě (důvodů uvedených ve zmíněných směrnících) s cílem zavést v členských státech zásadu **rovného** zacházení“.

---

²¹ Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání.

²² Ve 14. bodu odůvodnění této směrnice.

²³ Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, předmluva, písmeno p).

2. Jak bojovat proti diskriminaci – předcházení diskriminaci a její zákaz

V jakékoli dané zemi musí stát přijmout opatření k účinnému předcházení diskriminaci a jejímu odstranění. Tato opatření jsou náležitě popsána v právních předpisech v oblasti lidských práv a ve všeobecných politických doporučeních orgánů monitorujících dodržování úmluv. V tomto oddíle jsou popsány nejzákladnější rysy antidiskriminačních opatření.

Všeobecné politiky v oblasti nediskriminace

Mezinárodní právní předpisy v oblasti lidských práv požadují, aby se státy zavázaly, že budou při prosazování a dodržování zásad nediskriminace využívat všechny odpovídající prostředky s cílem vymýtit diskriminaci, a to i v sociální, hospodářské a kulturní oblasti a v dalších oblastech. To zahrnuje politická, legislativní a správní opatření, která je možné dále upřesnit, například v podobě zavedení odborné přípravy a vzdělávání v oblasti lidských práv a osvětových programů pro veřejnost, včetně prosazování vzájemného porozumění, tolerance a míru. Mnohé státy vypracovávají národní akční plány. Pokud jde o boj proti rasismu a xenofobii, Světová konference proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související nesnášenlivosti, která se konala v roce 2001, doporučila rovněž vypracování akčních plánů. Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva má praktickou příručku věnovanou vypracování národních akčních plánů proti rasové diskriminaci²⁴. Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti (ECRI), která je monitorujícím orgánem Rady Evropy, také vydala všeobecná politická doporučení ve formě obecných zásad pro vypracování nediskriminačních politik.²⁵ V rámci Evropské unie jsou příkladem národních akčních plánů také vnitrostátní strategie integrace Romů vypracované mnoha členskými státy EU.

V **oblasti zaměstnání a povolání** je vypracování vnitrostátních politik předepsáno v několika úmluvách Mezinárodní organizace práce (MOP), z nichž dvě tato organizace klasifikuje jako základní úmluvy.

---

²⁴ <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/HR-PUB-13-03.pdf>

²⁵ Viz např. https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/GeneralThemes_en.asp.

První z nich je Úmluva MOP č. 100 o stejném odměňování. V ní se požaduje, aby ratifikující státy prosazovaly zásadu stejného odměňování pracujících mužů a žen za práci stejné hodnoty a aby zajistily její uplatňování na všechny zaměstnance. Druhou z nich je Úmluva MOP č. 111 o diskriminaci v zaměstnání a povolání, která má obecnější oblast působnosti a v níž se od ratifikujících států požaduje, aby s cílem odstranit jakoukoliv diskriminaci vypracovaly a uplatňovaly vnitrostátní politiky za účelem prosazování rovných příležitostí a rovného zacházení v oblasti zaměstnání a povolání. Deklarace Mezinárodní organizace práce (MOP) o základních principech a právech v práci²⁶, přijatá v roce 1998, navíc zavazuje členské státy MOP, aby tyto principy a základní práva, včetně odstranění diskriminace v oblasti zaměstnání a povolání, dodržovaly, prosazovaly a uplatňovaly, ať už výše uvedené dvě základní úmluvy ratifikovaly, nebo ne. Dále MOP v roce 2017 přijala rezoluci o základních principech a právech v práci²⁷, v níž se stanoví v této oblasti obnovený závazek a konkrétní opatření, včetně vypracování nediskriminačních politik.

Zákaz diskriminace v právních předpisech

Mnoho států ve svých právních předpisech v souladu s mezinárodními právními předpisy v oblasti lidských práv výslovně zakazuje diskriminaci. V mnoha zemích jsou zákaz diskriminace a rovnost všech osob zakotveny ve vnitrostátní ústavě, kterou doplňují podrobnější vnitrostátní právní předpisy, v nichž jsou uvedeny důvody diskriminace. Za účelem předcházení diskriminaci a prosazování jejího zákazu jsou zavedeny soudní a správní struktury, instituce a mechanismy. Diskriminační postoje a předsudky se často projevují veřejným podněcováním k nenávisti a násilí zaměřenému vůči osobě nebo skupině definovaným chráněnými charakteristickými rysy v podobě rasistických nebo xenofobních nenávistných verbálních projevů a násilných činů (trestné činy z nenávisti). Je tudíž důležité, aby zákaz diskriminace doplňoval právními předpisy stanovený zákaz veřejného podněcování k nenávisti a násilí, jakož i zákaz trestných činů z nenávisti a podněcování k nim, a to při plném respektování svobody projevu²⁸.

---

²⁶ <http://www.ilo.org/declaration/lang--en/index.htm>

²⁷ Viz http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_561873.pdf.

²⁸ Dobrým příkladem jsou právní předpisy EU o podněcování k nenávisti a násilí: Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva.

Účinná právní ochrana

Právní předpisy budou muset zahrnovat alespoň odpovídající prostředky ochrany před diskriminací a viktimizací. Patří k nim přístup ke spravedlnosti zajištěný soudními orgány nebo jinými příslušnými správními orgány, které mohou oběti zaručit účinnou právní ochranu, včetně odškodnění nebo zadostiučinění za veškeré utrpěné škody a újmy. Pro dosažení účinné právní ochrany je důležité, aby diskriminující osoby byly hnány k odpovědnosti a aby právní sankce za porušení antidiskriminačních právních předpisů byly účinné, přiměřené a odrazující²⁹.

Přiměřená úprava

Podle Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením (CRPD 2007) znamená přiměřená úprava nezbytné a odpovídající změny a úpravy, které nepředstavují nepřiměřené nebo nadměrné zatížení, a které jsou prováděny, pokud to konkrétní případ vyžaduje, s cílem zaručit osobám se zdravotním postižením uplatnění nebo užívání všech lidských práv a základních svobod na rovnoprávném základě s ostatními. Tato úmluva stanovuje, aby smluvní strany učinily všechny příslušné kroky k zajištění přiměřeného uspořádání. Zajištění přiměřeného uspořádání může být důležité rovněž ve vztahu k dalším důvodům diskriminace, jako je náboženské vyznání nebo přesvědčení. Ustanovení o přiměřeném uspořádání obsahuje rovněž směrnice Rady EU o rovném zacházení v zaměstnání a povolání³⁰.

Univerzální design

V Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením je univerzální design definován jako navrhování výrobků, vybavení, programů a služeb tak, aby je mohly v co největší míře využívat všechny osoby bez nutnosti úprav nebo specializovaného designu. „Univerzální design“ nevyklučuje podpůrné pomůcky pro určité skupiny osob se zdravotním postižením, pokud jsou zapotřebí.

---

²⁹ V tomto směru je dobrým příkladem směrnice EU o právech obětí trestného činu (Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV).

³⁰ Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání.

Zvláštní opatření a pozitivní diskriminace

Ústavy a právní předpisy některých zemí obsahují, jak stanoví mezinárodní právní předpisy v oblasti lidských práv, konkrétní ustanovení o odstranění nerovnosti a opatření na podporu rovnosti, jež jsou často označovány jako zvláštní opatření nebo pozitivní diskriminace. Zvláštní opatření jsou stanovena například v článku 4 Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen: *„Přijmou-li státy, smluvní strany, dočasná zvláštní opatření, zaměřená na faktické urychlení zrovnoprávnění žen a mužů, nebude to považováno za diskriminaci, jak je definována v této úmluvě; v žádném případě však tato opatření nesmí ve svém důsledku vést k zachování nerovnoprávných nebo oddělených měřítek; od těchto opatření bude ustoupeno, až budou dosaženy cíle zrovnoprávnění v oblasti možností a zacházení.“* Podobně stanoví Úmluva o právech osob se zdravotním postižením „specifická opatření“ nezbytná k urychlení nebo dosažení faktické rovnoprávnosti osob se zdravotním postižením³¹.

Mnohé státy uplatňují na podporu větší rovnosti určité systémy kvót, v jejichž rámci jsou podporovány osoby příslušejících ke skupinám, které čelí nebo čelily zakořeněné diskriminaci, aby měly tytéž příležitosti jako jiní, například pokud jde o přístup ke vzdělávání nebo zaměstnání. V některých zemích jsou rovněž stanoveny kvóty mající zajistit účast zástupců menšinových skupin v politických zastupitelských orgánech, jako jsou vnitrostátní parlamenty.

---

³¹ Dalším příkladem je Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace, v jejímž čl. 1 odst. 1,4 se uvádí: *„Za rasovou diskriminaci nejsou považována zvláštní opatření, učiněná výhradně pro zajištění přiměřeného rozvoje některých rasových nebo etnických skupin nebo jednotlivců, kteří potřebují takovou ochranu, jež může být nezbytnou k tomu, aby jim zabezpečila rovné užívání nebo výkon lidských práv a základních svobod, pokud ovšem tato opatření nevedou k zachovávání rozdílných práv pro různé rasové skupiny a pokud nezůstanou v platnosti po dosažení cílů, pro které byla přijata“.*

Monitorování a vyhodnocování

K účinnému fungování antidiskriminačních opatření je třeba nepřetržité monitorování situace v oblasti diskriminace, aby bylo možné řádně vyhodnotit zhoršování situace, jakož i pokrok. Přesné vyhodnocování situace v oblasti diskriminace umožňuje přijmout fakticky podložené kroky a opatření při nápravě nepříznivých trendů nebo při dalším posilování pozitivního vývoje.

Monitorovací a hodnotící zprávy a údaje navíc tvoří zásadní součást vnitrostátních zpráv, které mají státy³² povinnost předkládat smluvním orgánům v rámci úmluv o lidských právech, všeobecného pravidelného přezkumu prováděného Radou pro lidská práva a dozorčích orgánů MOP. Pokud jde o EU, v článku 13 směrnice EU o rasové rovnosti se požaduje, aby mezi funkce vnitrostátních subjektů pověřených podporou rovného zacházení (orgány pro rovné zacházení), které musí mít všechny členské státy, patřila mimo jiné „příprava nezávislých studií týkajících se diskriminace“ pro účely analýzy aktuálních obtíží a zkoumání možných řešení³³. Výkonem monitorování jsou v některých zemích pověřeny zvláštní vládní agentury. V některých zemích jsou těmto agenturám při provádění průzkumů a shromažďování údajů nápomocny vnitrostátní statistické úřady³⁴.

V rámci EU využívají členské státy EU rovněž celounijního shromažďování údajů, monitorování a výzkumu v oblasti diskriminace, jež provádí Agentura pro základní práva (FRA). Statistiky rozčleněné podle pohlaví a věkových skupin jsou rovněž dostupné na internetové stránce Eurostatu³⁵, kde jsou rovněž údaje o zdravotním postižení³⁶.

---

³² Rovněž EU v rámci Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením.

³³ Článek 13 a 24. bod odůvodnění směrnice o rasové rovnosti.

³⁴ Při shromažďování údajů se musí dodržovat přístup založený na lidských právech. Za tímto účelem vypracoval Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva pokyny pro přístup ke shromažďování a členění údajů založený na lidských právech.

<http://www.ohchr.org/Documents/Issues/HRIndicators/GuidanceNoteonApproachtoData.pdf>

Evropská komise vydala Evropskou příručku o údajích týkajících se rovnosti za účelem prosazování rovnosti a přispívání k boji proti diskriminaci v EU skrze analýzu toho, proč se mají údaje týkající se rovnosti a diskriminace shromažďovat a jakého druhu mají ty údaje být, a to při současném zajištění ochrany údajů a anonymity a soukromí osob. Rovněž podskupina pro údaje o rovnosti působící v rámci skupiny EU na vysoké úrovni v otázkách nediskriminace, rovnosti a rozmanitosti vydala v červenci 2018 obecné zásady pro zlepšování shromažďování a využívání údajů o rovnosti.

³⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/equality/data/database>

³⁶ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Disability_statistics

Národní instituce pro lidská práva a orgány pro rovné zacházení

Povinnosti v oblasti vyhodnocování a monitorování jsou rovněž někdy svěřeny specifickým antidiskriminačním orgánům, jako jsou národní orgány pro rovné zacházení (v členských státech EU³⁷ a v členských státech Rady Evropy³⁸). Jinde mají tento úkol národní instituce pro lidská práva, například národní výbory pro lidská práva nebo orgány veřejného ochránce práv.

Podle právních předpisů EU musí být orgány pro rovné zacházení, které musí být zřízeny podle směrnice EU o rasové rovnosti a rovněž podle směrnice o rovném zacházení pro muže a ženy³⁹, schopny poskytovat nezávislou právní pomoc obětem diskriminace; připravovat nezávislé studie týkající se diskriminace; zveřejňovat nezávislé zprávy a podávat doporučení k jakékoli otázce související s diskriminací. S cílem zajistit účinné a nezávislé fungování orgánů pro rovné zacházení se členským státům EU doporučuje, aby zohlednily doporučení Komise o normách pro orgány pro rovné zacházení přijaté dne 22. června 2018 (C (2018) 3850 final)⁴⁰. Uvedené doporučení je určeno především státům a zahrnuje řadu standardů týkajících se mandátu orgánů pro rovné zacházení, jejich nezávislosti, zdrojů, přístupu a dostupnosti, jakož i jejich schopnosti koordinovat a spolupracovat na vnitrostátní i mezinárodní úrovni.

Na úrovni Rady Evropy přijala Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti (ECRI) dne 7. prosince 2017 revidované všeobecné politické doporučení č. 2: „o orgánech pro rovné zacházení k boji proti rasismu a nesnášenlivosti na vnitrostátní úrovni“, aby dále posílila účinnost, fungování a nezávislost uvedených orgánů⁴¹.

---

³⁷ Právní předpisy EU v oblasti rovného zacházení požadují, aby členské státy zřídily orgán pro rovné zacházení. Členské státy provedly směrnici o rasové rovnosti (2000/43/EC) a směrnicí o rovném zacházení pro muže a ženy (2010/41) buď určením některé stávající instituce, nebo zřízením nové instituce, jež má vykonávat kompetence, které nové právní předpisy udělují.

³⁸ Více informací o Radě Evropy viz příloha II.

³⁹ Směrnice 2004/113/ES, přepracovaná směrnice 2006/54/ES a směrnice 2010/41/EU.

⁴⁰ Dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32018H0951>.

⁴¹ Původní doporučení č. 2 bylo přijato dne 13. června 1997. Dostupné na <https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/recommendation-no.2>.

Pařížské zásady přijaté Valným shromážděním OSN v roce 1993⁴² představují zásady kompetence a odpovědnosti národních institucí pro lidská práva při prosazování a ochraně lidských práv. Podle pařížských zásad spadá boj proti všem formám diskriminace, a zejména rasové diskriminace, zvyšováním povědomí veřejnosti, především prostřednictvím informací a vzdělávání, do oblasti odpovědnosti národních institucí pro lidská práva. Tyto instituce mohou rovněž přezkoumávat právní předpisy a správní ustanovení a vydávat doporučení k přijetí nových právních předpisů nebo změn za účelem posílení souladu se zásadami v oblasti lidských práv.

Podle pařížských zásad mohou národní instituce pro lidská práva stanovit rovněž mechanismy pro stížnosti. Mechanismy pro stížnosti umožňují národním institucím pro lidská práva vyslechnout si a posuzovat stížnosti a petice předložené jednotlivci či občanskou společností, analyzovat příslušnou záležitost, prostudovat a doporučit možná řešení, mimo jiné i prostřednictvím smíru, a poskytovat konkrétní pomoc obětem při hledání právní ochrany a v přístupu k ní.

3. Operativní pokyny

Nástroje a opatření EU v boji proti diskriminaci v politice EU v oblasti lidských práv ve vnější činnosti

V kontextu společné zahraniční a bezpečnostní politiky a v rámci politik v oblasti lidských práv EU využije všechny své nástroje, mimo jiné i posilováním synergií mezi uplatňováním obecných zásad EU v oblasti lidských práv, k zajišťování a prosazování zákazu diskriminace.

---

⁴² Rezoluce Valného shromáždění OSN A/48/134.

I když všechny obecné zásady EU v oblasti lidských práv nabízejí orientační pokyny použitelné v boji proti diskriminaci, obzvláště důležité jsou v oblasti lidských práv tyto obecné zásady, týkající se:

obránců lidských práv (2008)

násilí páchaného na ženách a dívkách a boje proti všem formám jejich diskriminace (2008)

děti a ozbrojených konfliktů (2008)

prosazování a ochrana požívání veškerých lidských práv lesbickými, gay, bisexuálními, transgender a intersexuálními osobami (LGBTI) (2013)

podpory a ochrany svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení (2013)

práv dítěte (2017).

Rovněž akční plán EU pro rovnost žen a mužů 2016–2020 (genderový akční plán, GAP II)⁴³ stanoví operativní pokyny týkající se genderové rovnosti, posílení postavení žen a dívek a vymýcení genderově podmíněného násilí⁴⁴.

---

⁴³ Závěry Rady o akčním plánu pro rovnost žen a mužů 2016–2020 ze dne 26. října 2015 (13201/15) – cílem akčního plánu GAP II ve vnějších vztazích je zajištění účinného provádění závazků EU v oblasti genderové rovnosti, rozšíření odpovědnosti vymezením očekávaných výsledků, sledování zdrojů a rovněž zlepšení kvality partnerství, koordinace a dialogu na všech úrovních. Jedním z tří tematických pilířů v rámci genderového akčního plánu je fyzická a psychická integrita, přičemž klíčovou oblastí činnosti je boj proti všem formám násilí vůči ženám a dívkám ve veřejné i v soukromé sféře. Pro činnosti a ukazatele v oblasti genderové rovnosti je rovněž důležitý strategický závazek EU ohledně rovnosti žen a mužů na období let 2016–2019; <https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/strategic-engagement-gender-equality-2016-2019>

⁴⁴ Veškeré obecné zásady EU v oblasti lidských práv jsou k dispozici na internetové stránce https://eeas.europa.eu/topics/human-rights-democracy/6987/eu-human-rights-guidelines_en. Kromě obecných zásad uvedených na této stránce existují rovněž obecné zásady týkající se (mimo jiné): svobody projevu online a offline, trestu smrti, dialogu o lidských právech se třetími zeměmi, lidských práv a mezinárodního humanitárního práva, mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání.

Iniciativa týkající se pozitivních příběhů o lidských právech

Velmi účinné může být zdůrazňování a oceňování pokroku dosaženého v boji proti diskriminaci v jednotlivých zemích. Z tohoto důvodu nabízí důležitý nástroj k předvedení a ke sdílení pozitivních příběhů spojených s nediskriminací iniciativa týkající se pozitivních příběhů o lidských právech. Na 73. zasedání Valného shromáždění OSN v roce 2018 zahájila EU společně s ministry a zástupci třinácti zemí celosvětovou iniciativu zaměřenou na prosazování pozitivních příběhů o lidských právech. Cílem této iniciativy je prosazovat nové pozitivní příběhy z oblasti lidských práv ve světě, založené na ocenění individuální a meziregionální odpovědnosti za univerzálnost a nedělitelnost lidských práv. Účastníci se zavazují k tomu, že budou na vnitrostátní i mezinárodní úrovni prosazovat a zlepšovat lidská práva prostřednictvím řádné správy věcí veřejných, silného a nezávislého právního státu a demokratických orgánů a prostřednictvím úzké spolupráce s občanskou společností. Účastníci iniciativy se zavázali, že budou pokračovat v práci na základě tematické spolupráce, zejména v rámci Rady pro lidská práva.

3.1 Řešení diskriminace prostřednictvím dvoustranné spolupráce a dialogu

Vyhodnocování, analýza a podávání zpráv v oblasti nediskriminace

EU bude nepřetržitě vyhodnocovat a analyzovat situaci v oblasti diskriminace ve svých partnerských zemích, pokud jde o všechny zakázané důvody, a bude o ní podávat zprávy, s cílem zajistit dodržování zásad nediskriminace a identifikovat nezdary. K celkovému přehledu o situaci v oblasti diskriminace přispívají popis a analýza právních a politických opatření přijatých za účelem boje proti diskriminaci. Důležité indicie o nezdarech a pokroku v oblasti nediskriminace poskytují navíc soudní řízení a rozhodnutí v případech diskriminace.

Vyhodnocování a analýza situace v oblasti nediskriminace by měly vycházet z informací poskytnutých vnitrostátními vládami a místními samosprávami, včetně vnitrostátních statistických úřadů; národními institucemi pro lidská práva včetně orgánů pro rovné zacházení a úřadů veřejných ochránců práv; občanskou společností (v jednotlivých zemích i na mezinárodní úrovni); akademickou obcí, jakož i z informací a monitorovacích zpráv poskytnutých mezinárodními držiteli mandátu, jako jsou mechanismy zvláštních postupů OSN, smluvní orgány OSN, všeobecný pravidelný přezkum Rady OSN pro lidská práva, monitorovací orgány Rady Evropy a orgány pro dohled nad normami Mezinárodní organizace práce (MOP). Důležitými zdroji informací jsou také zprávy dobrovolných vnitrostátních přezkumů věnované pokroku v oblasti cílů udržitelného rozvoje dosaženému na celostátní a nižší úrovni, předkládané politickému fóru na vysoké úrovni o udržitelném rozvoji. Monitorovací zprávy Evropské komise předkládané každé dva roky v rámci ujednání všeobecného systému preferencí+ (GPS+) jsou rovněž důležitým zdrojem informací o zemích, které tento režim využívají. Monitorovací zprávy navíc představují dobrý základ pro politický dialog s pákovým efektem na příslušné otázky (jelikož pro země využívající GPS+ je zachování obchodních preferencí důležité).

Vyhodnocování a analýza situace v oblasti nediskriminace by měly být prezentovány v nadcházejících strategiích EU v oblasti lidských práv a demokracie pro jednotlivé země (strategie)⁴⁵ v kapitole týkající se nediskriminace a vyloučení, jakož i v jejích příslušných oddílech věnovaných konkrétním důvodům diskriminace nebo diskriminovaným skupinám. Shrnutí situace v oblasti nediskriminace by se měla zohlednit rovněž jako prioritní téma v obecném úvodním shrnutí těchto strategií. Kdykoli je to zapotřebí, měly by se ve výročních zprávách o provádění současných i budoucích strategií zohlednit aktualizace situace v oblasti nediskriminace.

---

⁴⁵ Současná strategie zahrnuje období let 2016 až 2020.

Zprávy vedoucích misí EU

Relevantní nebo urgentní aktualizace ohledně situace v oblasti nediskriminace by se mohly oznamovat rovněž prostřednictvím zpráv vedoucích misí EU. Je-li to relevantní, mohou tyto zprávy zahrnovat plány či doporučení týkající se opatření, která by měla EU přijmout za účelem řešení individuálních či typických případů porušování práva na nediskriminaci ze zakázaných důvodů, jakož i případů strukturální diskriminace. Navrhovaná opatření *mohou zahrnovat* vypracování důvěrných demarší určených příslušným orgánům, zařazení případů na program politických dialogů včetně dialogů o lidských právech v rámci bodu pořadu jednání týkajícího se nediskriminace jakož i opatření plánovaná nebo přijatá za účelem řešení porušování nediskriminace nebo boje proti nim, mimo jiné i prostřednictvím veřejných akcí. Vedoucí misí se rovněž vyzývají, aby předkládali návrhy pro iniciativu týkající se pozitivních příběhů o lidských právech. K dalším opatřením, která je možno přijmout, patří rovněž navrhování a provádění veřejných prohlášení, a to buď prostřednictvím místních prohlášení, na nichž se dohodnou vedoucí misí, anebo prostřednictvím prohlášení mluvčích z ústředí.

Demarše a veřejná prohlášení

Důvěrné demarše a veřejná prohlášení o otázkách nediskriminace jsou důležité zejména ve vysoce rizikových případech a situacích. Stejně důležité však mohou být i reakce na pozitivní vývoj, například když partnerské země ratifikují důležité nástroje v oblasti lidských práv, které mají vztah k boji proti diskriminaci v dané partnerské zemi.

Je třeba uvést, že vysoká představitelka, místopředsedkyně vydává v rámci vnější činnosti EU jménem EU prohlášení o jednotlivých případech, jakož i k mezinárodním dnům věnovaným zvláště diskriminovaným skupinám nebo zakázaným důvodům diskriminace.

Patří k nim:

8. březen, Mezinárodní den žen

21. březen, Mezinárodní den za odstranění rasové diskriminace

17. květen, Mezinárodní den proti homofobii, transfobii a bifobii⁴⁶

9. srpen, Mezinárodní den původního obyvatelstva

25. listopad, Mezinárodní den proti násilí na ženách

Dále je třeba zmínit, že vysoká představitelka, místopředsedkyně a Evropská komise⁴⁷ vydávají dne 20. listopadu prohlášení u příležitosti Světového dne dětí.

Jednotlivé případy

Obecné zásady EU týkající se ochránců lidských práv⁴⁸ se uplatňují na pozornost a podporu poskytovanou delegacemi EU a velvyslanectvími členských států jednotlivcům či skupinám, ohroženým buď jakožto oběti diskriminace nebo jakožto obránci lidských práv angažující se v boji proti diskriminaci. Je důležité poznamenat, že se v těchto obecných zásadách stanovuje, aby byli ve vhodných případech ohledně opatření zvažovaných EU konzultováni obránci lidských práv.

Mezi opatřeními, která by se mohla přijmout, se v uvedených obecných zásadách rovněž počítá s případnou účastí na soudních řízeních s obránci lidských práv a se sledováním těchto řízení.

V oblasti nediskriminace jsou účast na soudních řízeních a jejich sledování rovněž důležité v případech, kdy sice neexistuje přímé ohrožení, ale dochází k přezkoumávání nebo napadání právních předpisů týkajících se diskriminace nebo diskriminačních právních předpisů.

---

⁴⁶ Vydáno jako prohlášení EU.

⁴⁷ Je rovněž třeba poznamenat, že příslušní komisaři EU vydávají každoroční prohlášení, mimo jiné k Evropskému dni boje proti nenávisným projevům vůči muslimům, Mezinárodnímu dni Romů, Mezinárodnímu dni osvěty o albinismu, Mezinárodnímu dni osob se zdravotním postižením.

⁴⁸ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/3958/EU%20Guidelines%20on%20Human%20Rights%20Defenders

Politické dialogy

Boj proti všem formám diskriminace je jednou z prioritních otázek zahrnutých do agendy jakéhokoli dialogu o lidských právech. Platí to nejen pro dialogy o lidských právech jako takové, nýbrž i pro jiné druhy dialogů, jež EU vede se třetími zeměmi a regionálními organizacemi. Například v rámci obchodních preferencí poskytnutých podle zvláštního pobídkového režimu pro udržitelný rozvoj a řádnou správu věcí veřejných (GSP+) musí země podepsat závaznou dohodu o udržování dialogu s EU ohledně provádění 27 mezinárodních úmluv, z nichž tři výslovně souvisejí s diskriminací (viz výše o systému GSP+). Dialog o otázkách lidských práv rovněž zaujímá místo v různých dalších dohodách EU o spolupráci, například v dohodě z Cotonou. Aktualizace situace v oblasti nediskriminace ve výročních zprávách o provádění strategií v oblasti lidských práv a demokracie pro jednotlivé země a ve zprávách vedoucích misí jsou zásadní pro přípravu dialogů o lidských právech a jejich informovanost. Otázky, které by mohly být vzneseny v průběhu dialogů, zahrnují:

- jednotlivé případy porušování lidských práv / porušování právních předpisů a zásad o nediskriminaci;
- povzbuzování partnerských zemí k tomu, aby zahájily změny vedoucí k ukončení škodlivých praktik, které mimo jiné diskriminují ženy a dívky;
- povzbuzování partnerských zemí k tomu, aby zahájily legislativní změny v zájmu zajištění nediskriminace a rovnosti osob před zákonem;
- povzbuzování partnerských zemí k tomu, aby podepsaly nebo ratifikovaly příslušné mezinárodní nástroje a stáhly jakékoli výhrady k těmto nástrojům;
- povzbuzování partnerských zemí k tomu, aby vydaly stálé pozvání pro představitele zvláštních postupů OSN pro lidská práva i dalších mezinárodních organizací a aby přijímaly jejich doporučení a prováděly je;
- podporu partnerských zemí, které jsou pro prosazování a ochranu nediskriminace, povzbuzování užší spolupráce na mnohostranných fórech a prosazování jejich úsilí jakožto příkladů na regionální i globální úrovni, a to i jako součást iniciativy týkající se pozitivních příběhů o lidských právech;

- povzbuzování výměny informací s partnerskými zeměmi o získaných zkušenostech a osvědčených postupech.

Při přípravě výměny informací by EU měla být dobře vybavena a ochotna diskutovat o situaci v oblasti diskriminace v EU, jakož i o politickém a legislativním vývoji na úrovni EU.

Uvedené dialogy by měly vést ke konkrétním výsledkům v podobě politických závazků na obou stranách a případně i k závazkům k finanční nebo praktické podpoře v rámci příslušných programů spolupráce.

Návštěvy zástupců EU na vysoké úrovni v misích EU a členských států ve třetích zemích

Zástupci EU na vysoké úrovni (předseda/předsedkyně Rady, vysoká představitelka, místopředsedkyně Komise; předseda Evropské komise a komisaři, hlavy států a předsedové vlád a ministři a zvláštní zástupci EU), kteří navštěvují mise EU a členských států ve třetích zemích, by měli být vybaveni informacemi o nediskriminaci a povzbuzování, aby upozorňovali své místní protějšky na tuto otázku a aby se setkávali s obránci lidských práv a zástupci diskriminovaných osob a skupin, a to i prostřednictvím návštěv venkovských a zeměpisně vzdálených/izolovaných oblastí.

3.2 Řešení diskriminace prostřednictvím rozvojové spolupráce a humanitární pomoci EU

Agenda pro udržitelný rozvoj 2030 nabízí mocnou platformu pro řešení diskriminace a nerovností v kterékoli zemi. V září 2015 přijalo v New Yorku Valné shromáždění Organizace spojených národů Agendu pro udržitelný rozvoj 2030 (dále jen „Agenda 2030“). Agenda 2030 se svými 17 cíli udržitelného rozvoje, 169 dílčími cíli a vedoucí zásadou „nikoho neopomenout“ představuje změnu paradigmatu směrem k vyváženějšímu modelu hospodářského, sociálního a environmentálního udržitelného rozvoje, jehož cílem je zabezpečit život bez strachu a bez nedostatku pro všechny bez diskriminace.

Agenda 2030 vyzývá, aby procesy návazných kroků a přezkumů cílů udržitelného rozvoje byly založeny na důkazech a údajích rozčleněných podle „příjmu, genderové identity, věku, rasy, etnického původu, migračního statusu, zdravotního postižení, zeměpisného umístění a dalších rysů relevantních ve vnitrostátním kontextu.“⁴⁹

Politické fórum na vysoké úrovni Agendy 2030 posuzuje pokrok, úspěchy a výzvy, s nimiž se potýkají všechny země při plnění Agendy 2030 a cílů udržitelného rozvoje. Toto fórum se schází každý rok a provádí tematický přezkum, v jehož rámci je vybrána podskupina cílů pro důkladný a integrovaný přezkum. Zasedání politického fóra na vysoké úrovni zahrnuje i *dobrovolné vnitrostátní přezkumy* návazných kroků a provádění cílů udržitelného rozvoje na vnitrostátní úrovni.

Evropský konsensus o rozvoji přijatý v roce 2017 je reakcí EU na Agendu OSN pro udržitelný rozvoj 2030 v rámci její rozvojové politiky. Stanoví politický rámec pro přístup EU a jejích členských států ke spolupráci s rozvojovými zeměmi a klade důraz na rozlišená, lépe uzpůsobená partnerství s partnerskými zeměmi na různých úrovních rozvoje k dosažení cílů udržitelného rozvoje, přičemž nikdo nemá být opomenut. Společně s globální strategií zahraniční a bezpečnostní politiky EU a akčním plánem pro lidská práva a demokracii konsensus rovněž přispívá k dosažení priorit vnější činnosti EU. Kromě toho bude zveřejněn diskusní dokument s názvem „Směřování k udržitelné Evropě do roku 2030“⁵⁰ s cílem připravit dlouhodobou vizi EU týkající se činnosti navazující na cíle udržitelného rozvoje OSN po roce 2020.

Evropský konsensus o rozvoji znovu potvrzuje závazek EU a jejích členských států provádět při rozvojové spolupráci přístup založený na právech, zahrnující veškerá lidská práva. Posiluje přitom odhodlání EU provádět přístup založený na právech, jak je uveden ve strategickém rámci EU pro lidská práva a demokracii, a systematicky zohledňovat lidská práva ve všech odvětvích politiky v souladu s globální strategií zahraniční a bezpečnostní politiky EU. Jelikož tyto obecné zásady týkající se nediskriminace mají vedle dalších obecných zásad EU v oblasti lidských práv doplňovat a informovat přístup založený na právech, je následující oddíl věnován stručnému popisu přístupu založeného na právech a jeho obecných zásad.

---

⁴⁹ (Viz seznam podle cíle 17.18 v dokumentu A/RES/70/1).

⁵⁰ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6111_cs.htm

Co je přístup založený na právech?⁵¹

Přístup založený na právech, zahrnující veškerá lidská práva, pro rozvojovou spolupráci EU je pracovní metodikou zaměřenou na uskutečňování lidských práv v praxi.

Přístup založený na právech začleňuje normy, standardy a zásady mezinárodních právních předpisů v oblasti lidských práv do plánů, politik a postupů rozvojových programů a projektů a vztahuje se na všechny sektory, všechny formy a na každý krok projektového cyklu – identifikaci, formulaci, provádění, monitorování a hodnocení.

Z přístupu založeného na právech vyplývá, že cílové skupiny jsou považovány za „držitele práv“ s právními nároky a že vládní orgány nejsou pouhými poskytovateli služeb, nýbrž „nositeli povinností“ v oblasti lidských práv, jež musí plnit. Podle přístupu založeného na právech by rozvojová spolupráce měla přispívat k rozvoji schopností „držitelů práv“ se těchto práv domáhat i schopností „nositelů povinností“ plnit své povinnosti.

Rozvojové projekty mohou mít nechtěný negativní dopad, pokud jde o lidská práva, jako je například znevýhodnění určitých skupin, zasahování do práva na účast a pracovních práv nebo přispívání k nucenému vysídlení. Proto je důležité řídit se zásadou „neškodit“ a provádět požadovanou analýzu a zmírňování.

Výkon lidských práv by měl být konečným cílem všech rozvojových zásahů EU. Je třeba, aby v programech a projektech byly zhodnoceny schopnosti držitelů práv i nositelů povinností a byly vyvinuty vhodné strategie pro budování těchto schopností. Samotným jádrem přístupu založeného na právech je poznatek, že nerovné mocenské vztahy a sociální vyloučení upírají lidem jejich lidská práva a často je udržují v chudobě. Tento přístup proto klade silný důraz na diskriminované, zranitelné, znevýhodněné a vyloučené osoby a skupiny.

---

⁵¹ Další pokyny ohledně metodiky přístupu založeného na právech jsou uvedeny v souboru nástrojů pro přístup EU založený na právech, jenž je k dispozici online anglicky, francouzsky a španělsky: http://www.ec.europa.eu/europeaid/sectors/rights-based-approach-development-cooperation_en

Pracovní metodika přístupu založeného na právech uznává, že dosahování požadovaných výsledků v oblasti lidských práv samo o sobě nestačí. Stejně důležitý je i způsob, jakým je těchto výsledků dosahováno. Programy proto monitorují a hodnotí výsledky i procesy. Jednou z klíčových pracovních zásad přístupu EU založeného na právech je zásada „nediskriminace a rovného přístupu“⁵² s cílem zajistit, aby všechny činnosti upřednostňovaly nejvíce vyloučené a zranitelné osoby a skupiny a vyvarovaly se přispívání k zavedeným způsobům diskriminace.

Evropský konsensus o humanitární pomoci

Evropský konsensus o humanitární pomoci, podepsaný Radou, Evropským parlamentem a Evropskou komisí v roce 2007, má za cíl zlepšení soudržnosti, účinnosti a kvality humanitární reakce EU. Ochrana životů, předcházení lidskému utrpení a jeho zmírňování a pomoc při zachování lidské důstojnosti při přírodních katastrofách a katastrofách způsobených lidmi jsou prvořadými cíli humanitárních činností zakotvenými v konsensu. EU v tomto dokumentu znovu potvrzuje své závazky ohledně základních zásad humanitární pomoci, jimiž jsou neutralita, humanita, nezávislost a nestrannost, a ohledně dodržování mezinárodního humanitárního práva.

Zásada nestrannosti souvisí se zásadou nediskriminace, neboť humanitární pomoc musí být poskytována výhradně na základě potřeby, aniž by byly diskriminovány některé části či skupiny postiženého obyvatelstva.

---

⁵² **Pět pracovních zásad pro přístup EU založený na právech: 1. 1. Uplatňování všech práv** (legalita, univerzálnost a nedělitelnost lidských práv) – lidská práva jsou univerzální, nezcizitelná a nedělitelná – veškerá lidská práva, ať už ekonomická, politická, občanská, kulturní nebo sociální, mají stejnou platnost a stálost. **2. Účast na rozhodovacím procesu a přístup k němu** – účast je základem aktivního občanství. Aktivní, svobodná a smysluplná účast je prostředkem i samotným cílem. **3. Nediskriminace a rovný přístup** – činnosti musí upřednostňovat nejvíce marginalizované skupiny a vyvarovat se přispívání k zavedeným způsobům diskriminace. **4. Odpovědnost a přístup k právnímu státu** – činnosti musí prosazovat přístupný, transparentní a účinný mechanismus odpovědnosti. **5. Transparentnost a přístup k informacím** – rozvojové programy a projekty musí být transparentní a poskytovat informace v přístupných formátech, a to i pro marginalizované skupiny.

3.3 Řešení diskriminace prostřednictvím mnohostranné spolupráce

EU by měla pokračovat ve svém aktivním zapojení do otázek nediskriminace a do ochrany a prosazování práva na nediskriminaci na všech příslušných mnohostranných fórech, v nichž je EU a její členské státy aktivní, a to

- povzbuzováním příslušných mezinárodních organizací, aby vybízely státy k ratifikaci a dodržování relevantních mezinárodních norem a standardů;
- začleňováním otázek týkajících se nediskriminace do prohlášení a otázek při interaktivních dialozích;
- podporou práce zvláštních postupů Rady OSN pro lidská práva (HRC) a smluvních orgánů, komisaře Rady Evropy pro lidská práva, Evropské komise proti rasismu a nesnášenlivosti, jakož i dalších příslušných mezinárodních a regionálních mechanismů v oblasti lidských práv;
- povzbuzováním třetích zemí k tomu, aby vydaly pozvání pro představitele zvláštních postupů pro lidská práva z mezinárodních organizací a aby přijímaly a prováděly jejich doporučení;
- zařazováním otázek a doporučení týkajících se nediskriminace do intervencí při všeobecném pravidelném přezkumu v Radě pro lidská práva v Ženevě;
- předkládáním prohlášení EU k obecným rozpravám i případům týkajícím se konkrétních zemí v souvislosti s diskriminací v oblasti zaměstnání a povolání, o nichž bylo jednáno na Mezinárodní konferenci práce a ve správní radě Mezinárodní organizace práce;
- aktivní účastí při předkládání politiky EU a spolupráci s příslušnými zúčastněnými stranami na zasedáních OBSE/ODIHR o provádění lidského rozměru a dalších fórech OBSE;
- začleňováním otázek nediskriminace již v době, kdy mezinárodní a regionální organizace rozvíjejí nástroje a obecné zásady na ochranu lidských práv;

- identifikací myšlenkově spřízněných států; meziregionální spoluprací (např. při organizování doprovodných akcí; sdílením osvědčených postupů, mimo jiné prostřednictvím iniciativy týkající se pozitivních příběhů o lidských právech (Good Human Rights Stories));
- věnováním pozornosti doporučením přijatým příslušnými mezinárodními a regionálními organizacemi a povzbuzováním států, aby je přijímaly a prováděly;
- spoluprací s místními kanceláři mezinárodních organizací (např. Úřadu vysokého komisaře pro lidská práva, dalších subjektů OSN, Mezinárodní organizace práce, Rady Evropy a OBSE) při řešení otázek nediskriminace;
- začleněním organizací občanské společnosti včetně organizací pracovníků a zaměstnavatelů a zástupců osob a skupin postižených diskriminací do doprovodných akcí, které se konají na mnohostranných fórech;
- aktivní účastí na mechanismech a postupech OSN zaměřených na otázky v souvislosti s obecnou i konkrétní diskriminací, mimo jiné například otázky náboženského vyznání nebo přesvědčení, rasismu a xenofobie, práv osob se zdravotním postižením, Romů, diskriminace na základě kasty (práce a původu), LGBTI osob, starších osob, rolníků, původního obyvatelstva a příslušníků menšin.

3.4 Řešení diskriminace prostřednictvím podpory úsilí občanské společnosti⁵³

V závěrech Rady z roku 2017 o spolupráci EU s občanskou společností v oblasti vnějších vztahů⁵⁴ Rada znovu potvrzuje, „že podpora organizací občanské společnosti ze strany EU by měla výrazněji figurovat v rámci všech partnerství a strategičtější spolupráce s nimi by měla být začleňována do všech vnějších nástrojů a programů a do všech oblastí spolupráce, zejména do rozvojové politiky EU, evropské politiky sousedství a politiky rozšíření EU“. Spolupráce s občanskou společností je rovněž nezbytná pro strategický přístup EU k odolnosti ve vnější činnosti EU⁵⁵.

Občanská společnost, včetně organizací pracovníků a zaměstnavatelů, jakož i organizací a institucí zastupujících diskriminované osoby a skupiny, hraje významnou úlohu při prosazování nediskriminace na místní, celostátní, regionální a mezinárodní úrovni. Je proto rovněž důležité zajistit pozornost organizacím bojujícím proti diskriminaci nebo zastupujícím osoby a skupiny postižené diskriminací v plánech občanské společnosti, které EU vypracovala v souladu s výše uvedenými závěry, jakož i souvisejícím sdělením Komise z roku 2012 a souvisejícími závěry Rady⁵⁶.

---

⁵³ Pojem občanské společnosti je použit v nejširším smyslu a zahrnuje neziskové organizace, instituce a subjekty mimo vládu a veřejnou správu, jež jsou nezávislé na státě; jsou aktivní v různých oblastech (lidská práva, snižování chudoby, nouzové situace, životní prostředí atd.). Patří mezi ně nevládní organizace, malé místní organizace, družstva, odborové organizace, profesní sdružení, univerzity, média a nezávislé nadace, organizace zdravotně postižených osob, organizace a instituce zastupující původní obyvatelstvo atd.

⁵⁴ Brusel, 19. června 2017 (OR. en) 10279/17,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10279-2017-INIT/cs/pdf>.

⁵⁵ Závěry Rady „Strategický přístup k odolnosti ve vnější činnosti EU“, Brusel 13. listopadu 2017 (OR. en) 14191/17.

⁵⁶ „Kořeny demokracie a udržitelný rozvoj: spolupráce Evropské unie s občanskou společností v oblasti vnějších vztahů“, 13788/12 – COM/2012/492 final.

V rámci své spolupráce s občanskou společností by EU měla pokračovat v dialogu o boji proti všem formám diskriminace. Organizace občanské společnosti včetně organizací pracovníků a zaměstnavatelů by měly být konzultovány před zvažováním opatření na podporu nebo v jeho průběhu. Tato opatření by mohla zahrnovat:

- sdělování politické podpory občanské společnosti činné v dané zemi nebo na mezinárodní úrovni;
- zajišťování častých informačních kampaní ve venkovských a zeměpisně vzdálených oblastech;
- usnadnění informovanosti o dostupném financování, a to jak prostřednictvím nástrojů financování EU, tak i prostřednictvím vhodných nástrojů členských států EU;
- poskytování informací o situaci v EU a o právních předpisech a postupech v EU;
- podporu zviditelnění místních organizací (např. organizování diskusí a seminářů; schvalování kulturních akcí, konference, zviditelnění v médiích, využívání sociálních médií nebo sociální projekty);
- podporu/usnadnění/umožnění odborného vzdělávání v oblasti lidských práv a výchovy k občanské společnosti;
- podporu úsilí občanské společnosti a místních komunit o zahájení změn vedoucích k ukončení škodlivých praktik, které mimo jiné diskriminují ženy a dívky;
- povzbuzování a podporu dialogů s celostátními a místními orgány o boji proti diskriminaci a aktivní oslovování těchto orgánů;
- povzbuzování a podporu aktivní účasti na vícestranných fórech a mechanismech zaměřených na otázky v souvislosti s obecnou i konkrétní diskriminací, mimo jiné například otázky diskriminace na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení, rasismu a xenofobie, lidských práv LGBTI osob, práv osob se zdravotním postižením, diskriminace Romů, diskriminace na základě kasty (práce a původu), původního obyvatelstva a příslušníků menšin;

- podporu místních a mezinárodních organizací občanské společnosti, aby zařazovaly informace o nediskriminaci do svých alternativních zpráv pro regionální mechanismy v oblasti lidských práv, pro smluvní orgány OSN, všeobecný pravidelný přezkum Rady OSN pro lidská práva, mechanismus dohledu MOP nad pracovními normami, jakož i pro mechanismus dobrovolného vnitrostátního přezkumu provádění cílů udržitelného rozvoje v rámci politického fóra na vysoké úrovni;
- povzbuzování účasti organizací občanské společnosti na iniciativě týkající se pozitivních příběhů o lidských právech a podílení se na ní;
- návrhy, aby se zvláštní zpravodajové OSN, místní koordinátoři OSN, dozorčí mise MOP, zvláštní zástupci EU a obdobní zástupci mezinárodních a regionálních subjektů v oblasti lidských práv při svých návštěvách setkávali s místními organizacemi občanské společnosti, bojujícími za nediskriminaci nebo zastupujícími osoby a skupiny postižené diskriminací.

4. Návazná opatření a přezkum obecných zásad EU v oblasti lidských práv týkajících se nediskriminace

Pracovní skupina pro lidská práva (COHOM) bude podporovat provádění obecných zásad EU v oblasti lidských práv týkajících se nediskriminace. Do této pracovní skupiny se ve vhodných případech zapojí další pracovní skupiny Rady včetně Pracovní skupiny pro rozvojovou spolupráci. Budou se konat pravidelné výměny názorů týkající se uplatňování a přezkumu těchto společných zásad.

PŘÍLOHA I: Mezinárodní nástroje v oblasti lidských práv, mezinárodní nástroje v oblasti práce (organizace MOP) a nástroje humanitárního práva obzvláště významné pro odstranění diskriminace

Univerzalita, nedělitelnost, vzájemná provázanost a souvztažnost lidských práv se odráží v závazných i nezávazných nástrojích v oblasti lidských práv. Proto jsou všechny nástroje v oblasti lidských práv významné pro odstranění diskriminace. Mezinárodní nástroje uvedené dále buď jasně vyslovují zákaz diskriminace, uvádějí zakázané důvody nebo řeší konkrétní důvody diskriminace.

Všeobecná deklarace lidských práv (UDHR, 10. prosince 1948)

Úmluva týkající se boje proti diskriminaci v oblasti vzdělávání (UNESCO 1960)

Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (ICERD, 21. prosince 1965)*

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (ICCPR, 16. prosince 1966)*

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (ICESCR, 16. prosince 1966) *

Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW, 18. prosince 1979) *

Úmluva o právech dítěte (CRC, 20. listopadu 1989) *

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením (CRPD, 13. prosince 2007)

Úmluva o provádění zásad práva organizovat se a kolektivně vyjednávat (MOP C.98, červenec 1949)

Úmluva č. 97 o migrujících pracovnících (revidovaná) (MOP c. 97, červenec 1949)

Úmluva o rovnosti v odměňování (MOP c.100, červen 1951) *

Úmluva o diskriminaci v zaměstnání a povolání (MOP C.111, červen 1958) *

Úmluva o právech migrujících pracovníků (doplňující ustanovení) (MOP c. 143, červen 1975)

Úmluva o domorodém a kmenovém obyvatelstvu (MOP c.169, červen 1989)

Úmluva o pracovnících s povinnostmi k rodině (MOP c. 156, červen 1981)

Úmluva o profesní rehabilitaci a zaměstnávání osob se zdravotním postižením (MOP c. 159, červen 1983)

Úmluva o pracovnících v cizí domácnosti (MOP c. 189, červen 2011)

Ženevská úmluva (I) o raněných a nemocných příslušnících ozbrojených sil v poli, 1949

Ženevská úmluva (II) o raněných, nemocných a trosečnících ozbrojených sil na moři, 1949

Ženevská úmluva (III) o válečných zajatcích, 1949

Ženevská úmluva (IV) o civilních osobách, 1949.

Kromě toho dodatkové protokoly výše uvedených Ženevských úmluv: Dodatkový protokol (I) o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů a Dodatkový protokol (II) o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter.

Deklarace o lidských právech přijaté Valným shromážděním OSN

Všeobecná deklarace lidských práv (UDHR, 10. prosince 1948)

Deklarace o odstranění všech forem netolerance a diskriminace na základě vyznání a přesvědčení (OSN, 1981)

Deklarace o právech příslušníků národnostních, etnických, náboženských a jazykových menšin (OSN, 1992)

Deklarace o právech původního obyvatelstva (OSN, 2007)

Deklarace OSN o sexuální orientaci a genderové identitě (OSN, 2008)

* Tyto úmluvy OSN/MOP jsou definovány jako základní úmluvy o lidských a pracovních právech podle všeobecného systému preferencí GSP+ (viz přílohu VIII nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 978/2012 o všeobecném systému preferencí). Úmluva o právech osob se zdravotním postižením je Úřadem vysokého komisaře OSN pro lidská práva zařazena do kategorie základních úmluv o lidských právech.

PŘÍLOHA II: Další informace: internetové stránky EU, jejích orgánů a agentur a mezinárodních a regionálních organizací

Bohatý zdroj znalostí o mezinárodních a regionálních nástrojích v oblasti lidských práv, jakož i o politikách, pokynech a operačních nástrojích v oblasti nediskriminace, je k dispozici on-line, včetně internetových stránek organizací občanské společnosti. Tato kapitola poskytuje přehled o tom, kde a co lze najít na některých internetových stránkách mezinárodních a regionálních organizací smluv.

Evropská unie

Stávající obecné zásady EU týkající se nediskriminace odkazují na SEU a SFEU, včetně Listiny základních práv Evropské unie, jakož i na řadu směrnic EU zakazujících diskriminaci. Evropská komise jakožto strážkyně Smluv EU má zvláštní internetové stránky zaměřené na téma nediskriminace. Informace o politikách EU v oblasti lidských práv ve vnější činnosti jsou k dispozici na internetových stránkách Evropské služby pro vnější činnost.

Evropská komise:

https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/know-your-rights/equality/non-discrimination_en

Informace o Listině: https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights_en

https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination_en

Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ): https://eeas.europa.eu/topics/human-rights-democracy_en

Agentura Evropské unie pro základní práva (dále jen „agentura FRA“) <http://fra.europa.eu>

Na internetových stránkách agentury FRA je k dispozici znění Listiny základních práv Evropské unie a souvisejících nástrojů. Jsou tam též informace o průzkumech a výzkumech prováděných agenturou FRA v určitých oblastech a o jejich výsledcích, včetně průzkumů o stavu diskriminace v EU. Kromě toho lze z těchto internetových stránek stáhnout **Příručku evropského antidiskriminačního práva** věnovanou evropské judikatuře v oblasti zákazu diskriminace (vydání 2018 k dispozici zatím pouze v en, fr, de).

Organizace Spojených národů - Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva

www.ohchr.org

Internetové stránky Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva obsahují registr nástrojů OSN v oblasti lidských práv. Na těchto internetových stránkách se nacházejí znění všech nástrojů OSN v oblasti lidských práv, signatáři a ratifikace států jakož i činnost souvisejících smluvních orgánů: www.ohchr.org Dokumentace práce smluvních orgánů zahrnuje vnitrostátní zprávy, stínové zprávy občanské společnosti, kompilaci zpráv jednotlivých zemí provedenou systémem OSN a zprávy a výsledky dialogů smluvních orgánů se smluvními stranami, a jejich obecná doporučení. Zároveň je všeobecnému pravidelnému přezkumu, který provádí Rada pro lidská práva, věnována zvláštní internetová stránka, na níž lze najít informace o jednotlivých zemích. Dále je zde zvláštní odkaz na tematický úvod do otázky „diskriminace⁵⁷“, který poskytuje jak normativní obsah, tak i informace o činnosti a nástrojích Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva k prosazování a podpoře lidských práv.

---

⁵⁷ <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Discrimination/Pages/discrimination.aspx>

Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu

(UNESCO) www.unesco.org

Podle své ústavy má UNESCO přispívat k míru a bezpečnosti tím, že podporuje spolupráci mezi národy prostřednictvím vzdělávání, vědy a kultury s cílem dosáhnout všeobecného dodržování spravedlnosti a zásad právního státu, lidských práv a základních svobod, jež jsou Chartou OSN přiznány všem lidem bez ohledu na rasu, pohlaví, jazyk nebo náboženství. Některé ze zastřešujících cílů UNESCO jsou podpořeny úmluvami. Pokud jde o nediskriminaci, zakazuje úmluva týkající se boje proti diskriminaci v oblasti vzdělávání jakékoli rozlišování, vylučování, omezování nebo zvýhodňování z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného přesvědčení, národnostního nebo sociálního původu, hospodářských podmínek nebo rodu, jehož účelem nebo účinkem je narušit nebo zrušit rovné zacházení ve vzdělávání.

Organizace UNESCO má k dispozici postup pro posuzování stížností podaných ohledně údajného porušování lidských práv v její oblasti příslušnosti, tedy vzdělávání, vědy a kultury.

Mezinárodní organizace práce (MOP) www.ilo.org

Internetové stránky Mezinárodní organizace práce (MOP) (www.ilo.org) obsahují rejstřík pracovněprávních úmluv a protokolů MOP, včetně velkého počtu úmluv, jež se přímo či nepřímo věnují zákazu diskriminace na pracovišti. Patří mezi ně tzv. klíčové nebo základní pracovněprávní úmluvy, zejména pak úmluva MOP o diskriminaci v zaměstnání a povolání (č. 111) a úmluva o rovnosti v odměňování (č. 100). Za zmínku stojí i další úmluvy MOP: o migrujících pracovnících (č. 97, revidovaná), o právech migrujících pracovníků (č. 143, doplňující ustanovení), o pracovnících s povinnostmi k rodině (č. 156), o osobách se zdravotním postižením (č. 159), o domorodém a kmenovém obyvatelstvu (č. 169) a o pracovnících v cizí domácnosti (č. 189). V rámci MOP je zřízeno oddělení zaměřené na pracovní podmínky a rovnost, včetně pobočky pro genderovou identitu, rovnost a rozmanitost. Tato pobočka se zabývá otázkami týkajícími se rovných příležitostí a rovného zacházení pro všechny muže a ženy a odstranění diskriminace na základě genderové identity, rasy, etnické příslušnosti, domorodé identity a zdravotního postižení. V tomto rámci poskytuje politické poradenství, nástroje, pokyny a technickou pomoc jednotlivým složkám, a to i pokud jde o prosazování inkluzivnějších pracovišť, a zajišťuje, aby politiky, programy a orgány zohledňovaly genderové hledisko.⁵⁸ Kromě toho MOP pravidelně zveřejňuje zprávy o aktuálních celosvětových trendech ohledně diskriminace na pracovišti a dodržování mezinárodních pracovních norem v oblasti nediskriminace a rovnosti.⁵⁹

---

⁵⁸ Více informací naleznete zde: <http://www.ilo.org/global/topics/equality-and-discrimination/lang--en/index.htm>.

⁵⁹ Viz například zprávu o základních zásadách a právech při práci z Mezinárodní konference práce v roce 2017, k dispozici na http://www.ilo.org/ilc/ILCSessions/106/reports/reports-to-the-conference/WCMS_549949/lang--en/index.htm.

Regionální nástroje

Rada Evropy (CoE) www.coe.int

Cílem regionální organizace je dosáhnout větší jednoty mezi jejími členy za účelem ochrany a naplňování ideálů a zásad, jež jsou jejich společným dědictvím, a usnadnění jejich hospodářského a sociálního pokroku. Rada Evropy přijala více než 200 smluv v oblastech svého mandátu, z nichž Evropská úmluva o lidských právech⁶⁰ (1950) a její protokoly uvádějí a činí právně závaznými práva, jež jsou předmětem Všeobecné deklarace lidských práv. Touto úmluvou byl také ustanoven Evropský soud pro lidská práva jako nejvyšší evropský soud v oblasti lidských práv. Článek 14 Evropské úmluvy o lidských právech zakazuje diskriminaci: „Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení“.

Rada Evropy má rovněž k dispozici monitorovací orgány a výbory odborníků zabývající se konkrétními tématy či úmluvami. V souvislosti se zákazem diskriminace je třeba zmínit tyto:

- Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti (ECRI) a jejích 16 všeobecných politických doporučení;
- Úmluva o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (Istanbulská úmluva) a Expertní skupina pro boj proti násilí na ženách a domácímu násilí (GREVIO);
- Evropská sociální charta
- Evropská charta regionálních či menšinových jazyků
- Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin

---

⁶⁰ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) www.osce.org

OBSE uplatňuje komplexnější přístup k bezpečnosti, jenž zahrnuje politicko-vojenské, ekonomické a environmentální i lidské aspekty. Zabývá se proto širokou škálou otázek souvisejících s bezpečností, včetně lidských práv, problematikou menšin včetně situace Romů a Sintů, otázkami tolerance a nediskriminace a rovnosti žen a mužů. **Úřad pro demokratické instituce a lidská práva OBSE (ODIHR)** poskytuje zúčastněným státům a občanské společnosti podporu, pomoc a odborné znalosti s cílem prosazovat demokracii, právní stát, lidská práva a toleranci a nediskriminaci. Tento úřad provádí programy odborné přípravy pro vládní úředníky a příslušníky donucovacích orgánů i nevládních organizací ohledně toho, jak dodržovat, prosazovat a monitorovat lidská práva. Všech 57 zúčastněných států má rovné postavení a rozhodnutí jsou přijímána konsensem na politicky, avšak nikoli právně závazném základě.

Africká komise pro lidská práva a práva národů (ACHPR) www.achpr.org

V Africké chartě lidských práv a práv národů, přijaté Organizací africké jednoty (Africkou unií) v roce 1981, je zásada nediskriminace zakotvena v článku 2: Každý má právo požívat práva a svobody uznané a zaručené touto chartou, bez jakéhokoli rozlišování podle rasy, etnického původu, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného přesvědčení, národnostního a sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení.

Touto chartou byla také ustanovena Africká komise pro lidská práva a práva národů. Mandát komise je doplněn Africkým soudem pro lidská práva a práva národů, jenž byl zřízen v roce 1998.

Komise rovněž zavedla zvláštní zpravodaje, pracovní skupiny a výbory věnované problematice obecně diskriminovaných skupin, jako jsou

- práva starších osob a zdravotně postižených osob;
- práva žen;
- ochrana práv osob žijících s virem HIV či virem ohrožených, zranitelných a zasažených;
- uprchlíci, žadatelé o azyl, migranti a vnitřně vysídlené osoby;
- obránci lidských práv;
- původní obyvatelstvo / společenství v Africe.

Meziamerická komise pro lidská práva (IACHR) www.oas.org/en/iachr/

Komise IACHR je hlavním a samostatným orgánem Organizace amerických států (OAS), jehož posláním je prosazovat a chránit lidská práva na americké polokouli. Sestává ze sedmi nezávislých členů, kteří vystupují za svou osobu. Komise byla ustanovena OAS v roce 1959 a její ústředí se nachází ve Washingtonu, D.C. Společně s Meziamerickým soudem pro lidská práva, zřízeným v roce 1979, je jedním z orgánů v rámci meziamerického systému pro ochranu lidských práv.

Zásada nediskriminace je zakotvena v Americké úmluvě o lidských právech: Státy, smluvní strany této úmluvy, se zavazují respektovat práva a svobody v ní uznané a zajistit všem osobám podléhajícím jejich pravomoci svobodný a úplný výkon těchto práv a svobod, bez jakéhokoli rozlišování z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného přesvědčení, národnostního nebo sociálního původu, ekonomického postavení, rodu nebo jiných sociálních podmínek.

Důvody diskriminace byly dále rozvinuty v roce 2013 přijetím Úmluvy proti všem formám diskriminace a netolerance a Úmluvy proti rasismu, rasové diskriminaci a souvisejícím formám netolerance.

Zatímco druhá úmluva se vztahuje na rasu, barvu pleti, rodovou linii, nebo národnostní či etnický původ, první se týká diskriminace na základě státní příslušnosti; věku; pohlaví; sexuální orientace; genderové identity a genderových projevů; jazyka; náboženství; kulturní identity; politického nebo jakéhokoli jiného přesvědčení; sociálního původu; socioekonomického postavení; úrovně vzdělání; postavení migranta, uprchlíka, repatriované osoby, osoby bez státní příslušnosti nebo vnitřně vysídlené osoby; zdravotního postižení; genetických rysů; duševního nebo tělesného zdravotního stavu, včetně nakažlivé infekce a závažné psychické poruchy; nebo jakéhokoli jiného stavu.

Zásada nediskriminace je dále uvedena v jiných úmluvách a deklaracích týkajících se zvláštních skupin:

- Úmluva o předcházení násilí páchanému na ženách, jeho trestání a vymýcení;
- Úmluva o odstranění všech forem diskriminace osob se zdravotním postižením;
- Úmluva o ochraně lidských práv starších osob;
- Americké prohlášení o právech původních obyvatel

Další regionální nástroje

Liga arabských států (LAS) www.lasportal.org⁶¹

Arabská charta lidských práv přijatá v roce 2004 v čl. 3 odst. 1 stanoví: Každý stát, který je smluvní stranou této charty, se zavazuje zajistit všem osobám podléhajícím jeho pravomoci právo požívat práva a svobody v této chartě stanovené bez jakéhokoli rozlišování z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženského vyznání, přesvědčení, myšlení, národnostního nebo sociálního původu, bohatství, rodu nebo tělesného či duševního postižení.

Je třeba poznamenat, že Arabská charta lidských práv je považována, a to i bývalou vysokou komisařkou OSN pro lidská práva Louisou Arbourovou, za ne plně slučitelnou s mezinárodní normami v oblasti lidských práv, zejména pokud jde o práva dětí a žen, jakož i o ztotožňování sionismu s rasismem.

---

⁶¹ Mějte na paměti, že velká část obsahu je pouze v arabštině.

Liga arabských států zřídila **Stálý arabský Výbor pro lidská práva**. Výbor, jenž nemá ani kontrolní mechanismus ani mechanismus pro podávání stížností, je odpovědný za

- vypracování pravidel pro spolupráci mezi členskými státy v oblasti lidských práv;
- formulování arabského postoje k otázkám lidských práv na regionální a mezinárodní úrovni;
- navrhování smluv v oblasti lidských práv, jež mají být předloženy k přijetí radě ministrů zahraničních věcí Ligy arabských států;
- zkoumání arabských dohod týkajících se lidských práv s cílem poskytnout stanovisko k jejich slučitelnosti se zásadami a normami lidských práv;
- podporu provádění smluv a doporučení v oblasti lidských práv;
- vydávání doporučení k jakékoli otázce související s lidskými právy, jež je stálému výboru předložena radou nebo generálním sekretariátem Ligy arabských států nebo některým z jejích členských států;
- podporu spolupráce při vzdělávání v oblasti lidských práv.

ASEAN⁶² www.humanrightsinasean.info

Deklarace o lidských právech sdružení ASEAN, přijatá v roce 2012, stanoví ve své obecné zásadě č. 2, že každá osoba má právo požívat práva a svobody v ní stanovené, bez jakéhokoli rozlišování podle rasy, pohlaví, věku, jazyka, náboženství, politického nebo jiného přesvědčení, národnostního a sociálního původu, hospodářského postavení, rodu, zdravotního postižení nebo jiného postavení.

Mezivládní komise sdružení ASEAN pro lidská práva (AICHR) je regionální institucí tohoto sdružení pro lidská práva, zřízenou v roce 2009.

---

⁶² Sdružení národů jihovýchodní Asie (ASEAN).

Mandátem AICHR je:

- vypracovat strategie na podporu a ochranu lidských práv a základních svobod;
- vypracovat Deklaraci lidských práv sdružení ASEAN;
- zvyšovat povědomí veřejnosti o lidských právech prostřednictvím vzdělávání, výzkumu a šíření informací;
- usilovat o rozvíjení kapacit členských států s cílem účinně provádět závazky členských států sdružení ASEAN plynoucí z mezinárodních smluv a nástrojů sdružení ASEAN v oblasti lidských práv;
- vybízet členské státy sdružení ASEAN k ratifikaci mezinárodních nástrojů v oblasti lidských práv;
- poskytovat sdružení ASEAN na žádost poradenství a technickou pomoc v záležitostech lidských práv;
- vést dialogy a konzultace s jinými orgány a přidruženými subjekty sdružení ASEAN, včetně organizací občanské společnosti a jiných aktérů;
- získávat informace od členských států sdružení ASEAN o podpoře a ochraně lidských práv;
- rozvíjet společné přístupy a postoje k otázkám lidských práv v zájmu sdružení ASEAN;
- připravovat tematické studie o lidských právech;
- plnit jakékoli jiné úkoly uložené zasedáním ministrů zahraničních věcí sdružení ASEAN.

Mandát komise AICHR pro ni nestanoví ani kontrolní mechanismus ani mechanismus pro podávání stížností. V posledních letech však došlo ke změnám v její praxi, jež jí umožňují přijímat sdělení a stížnosti. Jelikož stížnosti jsou vyřizovány na uzavřených jednáních, nelze potvrdit, zda a které případy byly projednávány komisí AICHR. Komise AICHR doposud neučinila žádné veřejné opatření v reakci na situaci či stížnosti v oblasti lidských práv.